

että artikkelin viimeisessä pitkässä virkkeessä he tulevat todenneeksi linjan, josta olen itse kovasti ylpeä:

”Vaikka pääkirjoitukset ovat ilmestyneet lehdessä, jonka jul-

kaisija on muuttunut Alkosta Stakesin kautta Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokseksi, se ei näytä vaikuttaneen Yhteiskuntapolitiikka-lehden päätoimittajana vuosina 1998–2012 toimineen

Matti Virtasen esittämiin näkemyksiin suomalaisesta alkoholipolitiikasta, jota määrittää Alkon monopoliaseman säilyttäminen.”

Kokeilukulttuuri on suomalainen hallinnollinen innovaatio

ANNUKKA BERG & KAISA LÄHTENMÄKI-SMITH & IRA ALANKO

Kiitos Olli-Pekka Heinoselle (YP1/2017) ja Matti Rimpelälle (YP 2/2017) kokeilukulttuuriin liittyvistä keskustelunavauksista. Rimpelä toteaa aivan oikein, että kokeilemalla kehittämistä on tehty ennenkin esimerkiksi toimintatutkimuksen saralla. Jaamme Rimpelän ajatuksen siitä, ettei suurien poliittisten linjavaihtojen tekoa ole syytä piilottaa puuhastelun savuverhon taakse. Olemme hänen kanssaan yhtä mieltä myös tarpeesta koota ja luoda analyttistä kirjallisuutta kokeilukulttuurista, joka toistaiseksi lepää melko suppeiden selvitysten varassa.

Tällä hetkellä synnä laajemman analyysin puutteeseen on ennen kaikkea se, että kokeilukulttuuri on poliittisissa sanastossa ja myös monille tutkijoille uusi termi. Yliopistoissamme ei ole kokeilevan kehittämisen oppituita. Sen sijaan on psykologian, taloustieteen ja yhteiskuntapolitiikan oppituita, joissa kokeilujen käyttäminen tiedontuotannossa on vakiintunut osa menetelmävalikoimaa. Kokeilukulttuurin vahvistaminen sisältää kuitenkin ajatuksen siitä, että eri tieteenaloilla tehtävät kokeilut voisivat olla vahvemmin osa myös päätöksentekoa. Lisäksi se tuo aloittelevien kasvu-

yritysten start-up-kulttuurista kumpuavan nopeiden kokeilujen idean osaksi yhteiskunnan kehittämistä.

Kokeilukulttuurin toiminnalliseksi ytimeksi voidaan määrittellä uusien asioiden vieminen mahdollisimman nopeasti niiden aitoon toimintaympäristöön. Kokeiluilla tarkoitamme ”tapaa saada tietoa toimenpiteiden tai muutosten hyödyllisyydestä ja vaikutuksista ennen niiden laajempaa käyttöönottoa” (*Design for Government*, Demos Helsinki & Avanto Helsinki, 2015). Olennaista on tekemällä oppiminen ja toiminnan korjaaminen kokemusten perusteella.

Kokeiluihin sisältyykin elementtisenä osana mahdollisuus epäonnistumiseen. Tämän takia tarvitaan erityistä kehittämisen kulttuuria, kokeilukulttuuria, joka professori Jari Stenvalin vielä julkaisemattoman tutkimuksen mukaan perustuu luottamukselle, vuorovaikutukselle, epäonnistumisten sietämiselle ja oppimisen korostamiselle. Kyse on nykyistä kehittämiskulttuurin valtavirtaa ennakkoluulottomammasta ja notkeammasta toimintatavasta.

Kokeilukulttuuri on noussut hallitusohjelmaan aikana, jolloin suomalainen yhteiskunta kohtaa

monia mittavia ja monimutkaisia haasteita. Sen nousu on ollut mahdollista, koska perinteisen suunnittelukulttuurin haasteet on tunnistettu ja jaettu niin laajasti. Kyse on nähdäksemme eräänlaisesta poliittisesta tai hallinnollisesta innovaatiosta.

Työtä kokeilukulttuurin edistämiseksi on nyt tehty reilun puolentoista vuoden ajan, ja kokemuksemme mukaan avaukselle on ollut tarvetta. Työn keskeiseksi sisällöksi on muodostunut kokeilutiedon ja käsitteistön selkeyttäminen, olemassa olevan osaamisen ottaminen parempaan käyttöön sekä kokeilujen edistäminen yhteiskunnan eri tasoilla paikallisyhteisöistä työpaikkoihin, kuntiin ja aina hallituksen strategisten kokeilujen tasolle saakka. Viimeisimpänä hedelmänä julkaistiin juuri kokeilujen yhteiskeittämiseen, rahoittamiseen ja oppien tallentamiseen tarkoitettu Kokeilunpaikka.fi.

Kokeilukulttuuri pyrkii olemaan vastaus raskaalle ja panosuuntautuneelle suunnittelukulttuurillemme, jossa tutkijoiden päätehtäväksi on muodostunut hakea ja käyttää rahoitusta ja julkaista rajatulle tieteelliselle yleisölle. Yhteiskunnallisen vuoropuhelun käynnistäminen

kokeilevemmän toimintakulttuurin edistämiseksi molemmilla puolella pöytää voi tarjota jälleen yhden tervetulleen keinon saada sekä tutkijoiden että kansalaisten ääni paremmin kuuluville yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

Saamamme palautteen mukaan esimerkiksi julkishallinnon kehittäjiä niin kunnissa kuin valtiolla inspiroi ennen kaikkea kokeilukulttuuriin kuuluva mahdollisuus epäonnistua. Oppimisen korostaminen yli onnistumisten erottaa kokeilut esimerkiksi tyypillisistä kehittämissankkeista. Oppiminen tulee

taivoitteeksi itsessään. Kun onnistumisen pakkoa ei ole, uusia asioita voidaan tehdä rohkeammin ja avoimemmin. Kokeiluissa on mahdollisuuksia niin tutkimusmenetelmälliseen kehittämiseen, hallinnon tehostamiseen kuin demokratisoimiseenkin.

Olemmekin kiitollisena otaneet vastaan tutkijayhteisön aloitteellisuuden, joka on kiteytynyt vaikkapa perustulokokeilua pohjustaneessa laadukkaassa ja haastavassa selvityksessä (*Ideasta kokeiluun*, Olli Kangas & Ville-Veikko Pulkka toim., 2016), ekonomistien aktiivisuuden satunnaistettujen koasetel-

mien saamiseksi laajemmin politiikkapäätöksenteon käyttöön (*Joko Suomessa koittaisi satunnaiskokeiden aika?* Kari Hämäläinen & Jouko Verho, 2017) tai terveystieteiden päivien yhteydessä järjestetyn vuoropuhelun interventiotutkimuksen ja päätöksenteon vuorovaikutuksesta tällä alueella.¹ Tiedeyhteisö on pääosin suhtautunut myönteisesti hallinnon sille tarjoamaan yhteistyökutsuun.

Kehittämiskulttuurin muuttaminen on erilainen poliittinen päämäärä. Uskomme, että kokeilukulttuurin kärkihanke² on kokeilu, joka kannattaa tehdä.

Nytkö se eläkepommi vihdoinkin laukeaa?

HANNU UUSITALO

Eläkepommista on varoiteltu jo ainakin neljännesvuosikauden ajan. 1980-luvulla eläkeasiantuntijat arvioivat, että eläkemaksut suhteessa palkkasummaan nousevat reippaasti yli 40 prosentin tason, kun suuret ikäluokat ovat 2020-luvulla siirtyneet eläkkeelle. Julkinen keskustelu lanseerasi keskusteluun teesin eläkepommista. Työeläkejärjestelmässä aloitettiin määrätietoinen työ eläkejärjestelmän uudistamiseksi selviämään väestön ikärakenteen muutoksen aiheuttamasta tilanteesta. Siirryttiin eläketurvan parantamisen vaiheesta sopeuttamiseen, jossa etsittiin uutta eläkemenojen, maksujen ja eläketasojen tasapainoa.

Kymmenkunta vuotta sitten Osku Pajamäki (2006) ravisteli eläkepolitiikkaa kirjassaan *Ah-*

ne sukupolvi – suurten ikäluokkien perintö. Pajamäki väitti, että nuorten kurjistaminen perustuu tietoisiin poliittisiin päätöksiin, joilla vanhempi sukupolvi on turvannut omat etunsa. Vuonna 2005 oli astunut voimaan eläkeuudistus, joka sorsi nuoria sukupolvia. Nuorten tulevaisuutta tarvittiin myös kauppaamalla yhteistä valtion omaisuutta.

Vuonna 2016 Teemu Muhonen ja Jari Hanska julkaisivat eläkepolitiikkaa ankaralla kädellä ruotivan kirjan, jossa muun muassa kritisoidaan tänä vuonna voimaan astunutta uutta eläkelakia. Vaikka Muhonen ja Hanska sanoutuvatkin irti ahneuspuheesta, he toistavat Pajamäen teesin: myös vuoden 2017 eläkeuudistus tehtiin suurille ikäluokille, ei nuorille. ”[T]arkeituk-

Teemu Muhonen & Jari Hanska
Eläketurma
Miksi Suomeen tarvitaan uusi
sukupolisopimus
Vastapaino, 2016

sena on kuvata, miten toivotto-
man tehtävän edessä 1970-lu-
vun jälkeen syntyneet ikäluokat
ovat, jos heidän oletetaan kus-
tantavan sotien jälkeen synty-
neille sukupolville annetut elä-
kelupaukset täysimääräisinä.”

Kirja on poleeminen ja mie-
lenkiintoinen tuuletus eläkepo-
liitikasta, joka kirjoittajien mu-

1 http://kokeilevasuomi.fi/artikkelit/lasset_publisherikokeilukulttuuri-muutoksen-mahdollistajana-vuorovaikutusseminaari-26-10-2016

2 Lue lisää: kokeilevasuomi.fi